

ผญา...ภาษิตอีสาน...พาเว้าผญา

นำเสนอเมื่อ : 3 ก.ย. 2552

คนอีสานมีคำคม สุภาษิตสำหรับสั่งสอนลูกหลานให้ประพฤติตนอยู่ในอีตดอง ไม่ออกนอกถิ่นนอกทาง คำคมเหล่านี้รู้จักกันทั่วไป ในชื่อ "ผญา" หมายถึง ปัญญา ปรัชญา ความฉลาด ปัญญา ปรัชญา หรือผญา เป็นกลุ่มภาษาเดียวกัน มีความหมายคล้ายคลึงกัน ไกล เคียงกันหรือบางครั้งใช้แทนกันได้ ซึ่งหมายถึง ปัญญา ความรู้ ไหวพริบ สติปัญญา ความเฉลียว ฉลาดปราชญ์เปรื่อง หรือบางท่านบอกว่า ผญา

ผญาเป็นลักษณะแห่งความคิดที่แสดงออกมาทางคำพูด ซึ่งอาจจะมีสัมผัสหรือไม่ก็ได้ เป็นการพูดที่ต้องใช้ไหวพริบ สติปัญญา มีเซาวน มีอารมณ์คมคาย พูดสั้นแต่กินใจความมากการพูดผญาเป็นการพูดที่กินใจ ทำให้ผู้ฟังได้ทั้งความรู้และความคิดสติปัญญา ความสนุกเพลิดเพลิน หนุ่มสาวสมัยก่อนนิยมพูดผญากันมาก และการโต้ตอบเชิงปัญญาที่ทำให้แต่ละฝ่ายค้นหาคำตอบ เพื่อเอาชนะกันนั้น จึงก่อให้เกิดความซาบซึ้ง ล้ำลึกสามารถผูกมัด จิตใจของหนุ่มสาวไม่น้อย ดังนั้น ผญา จึงเป็นเมืองมนต์ขลังที่ตรึงจิตใจหนุ่มสาวให้แนบแน่นลึกซึ้งลงไป

ตัวอย่าง

1. **คู้นเจ้าได้ชี้ข้างกั๋งฮ่มสั๊พทน**
อย่าได้ลืมนคนจนผู้แห่นาตีนซาง
แปล ถ้าได้ดิบได้ดีหรือได้เป็นใหญ่แล้วก็อย่าได้ลืมผู้คนรอบข้าง
2. **เก่าสิฆ่าสิบสิฆ่าให้เอาแก่นคะยุงดี** **อย่าได้เอาบาบิต่อยตีตางหมั่น**
แปล จะฆ่าให้ตายก็ฟาดด้วยไม้เนื้อแข็ง อย่าตีด้วยความรู้เลย

3. แก้วสัณฐานให้เอาแก่นกะยุงดี มาช่างเอาหัวใจดีเน่าหมุในเนื้อ
ตายกะบ่ตายแท้พอทรงวิบาก ออยากกะกินบ่ได้คาแค้นคั่งทวง

ขอให้หาหมอสั่งทำขวัญให้แน่ จ้งสิหายพยาธิฮ้ายกายสั่งบ่ให้เสีย

แปล จะฆ่าให้ตายก็ฟาดด้วยไม้เนื้อแข็ง
อย่าตีด้วยความรักความสงสารเลย

4. ใจประสงค์สร้าง กลางดงกะว่าท่ง
ใจซึ่คร้าน กลางบ้านกะว่าดง

แปล ถ้าใจสู้ (ขยัน) อยู่กลางป่าดงก็เหมือนกลางทุ่ง
ถ้าเกียจคร้านแม้อยู่กลางหมู่บ้านก็เหมือนในกลางป่า

5. ใจบ่โสดาด้วยเว้าแมนกะเป็นผิด
ใจบ่โสดาดอมเว้าดีกะเป็นฮาย

แปล แมนไม่สบอารมณ์แล้วจะพูดอย่างไรก็ไม่มีทางถูกใจได้

6. ดีเจ็บแล้วแสนสือออยกะปานดำ
แมนว่าเว้าจอยจอยกะปานไม่แตกตา

แปล เมื่อถูกดีเจ็บแล้วจะปลอบประโลมปานใดก็ไม่หายเจ็บ

7. เชื่อชาติแย้ง เข้มินสาบกันเอง
ปู้สอนปู้ให้ย่างตรง ห่อนฤสิทำได้

แปล ตัวอย่างที่เลวหรือจะทำให้ผู้อื่นทำดีได้

8. ให้เจ้าคอยเพียรสร้าง เสมอแต่นแบ่งช่อ
ให้สร้างก่อสืบไว้ เสมอเผิ่งสืบฮ้าง

แปล ให้ขยันสร้างตัวเหมือนผึ้งสร้างรัง

9. การงานนี้ อุปสรรคแสนหมู
เกิดเป็นคนต้องสู้ อย่าถอยร่นหลีกหนี

แปล เกิดเป็นคนต้องหนักเอาเบาสู

10. ยามยังน้อยให้หมั่นสูเอียนคุณ บุญเขามีสิยศสูงเพียงฟ้า

แปล ตอนนี้เรายังเด็กควรตั้งใจเรียนเข้าไว้